

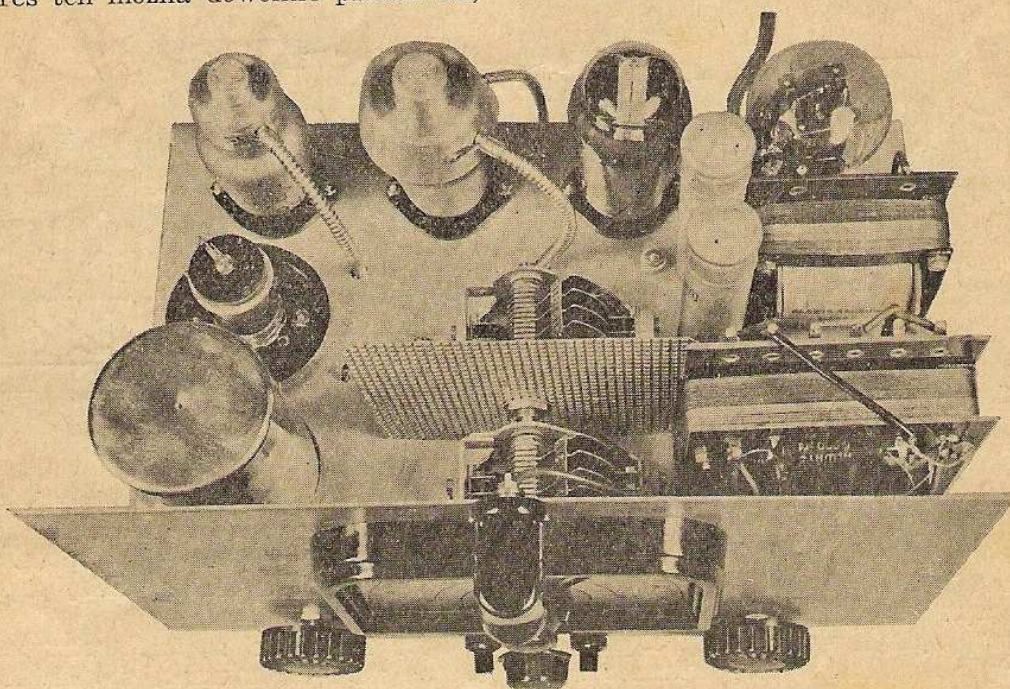

Z. Stephan

Dwuobwodowa trójka krótkofalowa RT. 5323 Z.

Dla amatorów odbioru fal krótkich podany był w numerze lipcowym z roku ubiegłego uniwersalny odbiornik krótkofalowy, pokrywający cały zakres fal krótkich. Odbiornik opisywany poniżej, jest układem średniej klasy z zastosowaniem najnowszych lamp. Jest on przystosowany do odbioru stacji w niewielkim zakresie fal. Zakres ten można dowolnie przesunąć,

ry odbiornika i skraca przewody. Dla rozszerzenia zakresu, zastosowano specjalne kondensatory krótkofalowe o pojemności maksymalnej 40 cm. Wskutek tak niewielkiej pojemności, dla ciągłego pokrycia wszystkich zakresów, trzeba kilkanaście cewek. Amatorom wystarczy 4 zespoły, tj. do odbioru stacji na pasach; 10, 20, 40 i 80 metrów.

przez podłączanie coraz to innych zespołów cewkowych. Wymiana cewek jest z zasady kłopotliwa i obecnie buduje się odbiorniki ze specjalnymi przełącznikami na kilkanaście zakresów. Szybkie przełączanie jest niezbędne dla odbioru stacji nadających na znacznie różniących się długością falach. Dla amatorów krótkofalowców, gdzie z reguły praca odbywa się na jednym z pasów, przełączanie takie można pominąć, co znakomicie zmniejsza wymia-

ry. Jak wykazały próby, zejść można jeszcze znacznie poniżej 10 m przy dobrej i miękkiej reakcji.

Przejdźmy teraz do rozpatrzenia układu (rys. 1). Już na pierwszy rzut oka widać, że jest to aparat dwuobwodowy z jednym stopniem wielkiej i małej częstotliwości (w skrócie oznaczamy zwykle: 1-V-1). Lampa detekcyjna pracuje w układzie ECO.

Reakcja odznacza się tu znaczną mięko-

ścią (ważne przy podsluchiwaniu słabych stacji telefonicznych) i brakiem wpływu napięcia anodowego, czy siatki ekranującej na rozstrojenie obwodu wysokiej częstotliwości lampy detektorowej. Poza tym w *ECO* mamy tylko jedną cewkę! (właściwie są dwie, sprzężone autotransformatorem L_3 i L'_3). Wkońcu pentoda daje znaczne wzmocnienie, dzięki któremu odpada konieczność stosowania dodatkowej lampy niskiej częstotliwości, tymbardziej, że pentodą głośnikową jest 9 watowa *AL 4* o nachyleniu $S = 9,5 \text{ ma/volt}$.

Prądy antenowe, wzbudzone przez fale elektromagnetyczne wszystkich stacji, przepływają przez uzwojenie cewki L_2 . W sprzężonej z nią autotransformatorem cewce siatkowej L_1 , indukowane są siły elektromotoryczne, które dla częstotliwości, odpowiadającej rezonansowi obwodu $L_1 C_1$ są wielokrotnie wyższe od prądów o danej długości fali w antenie.

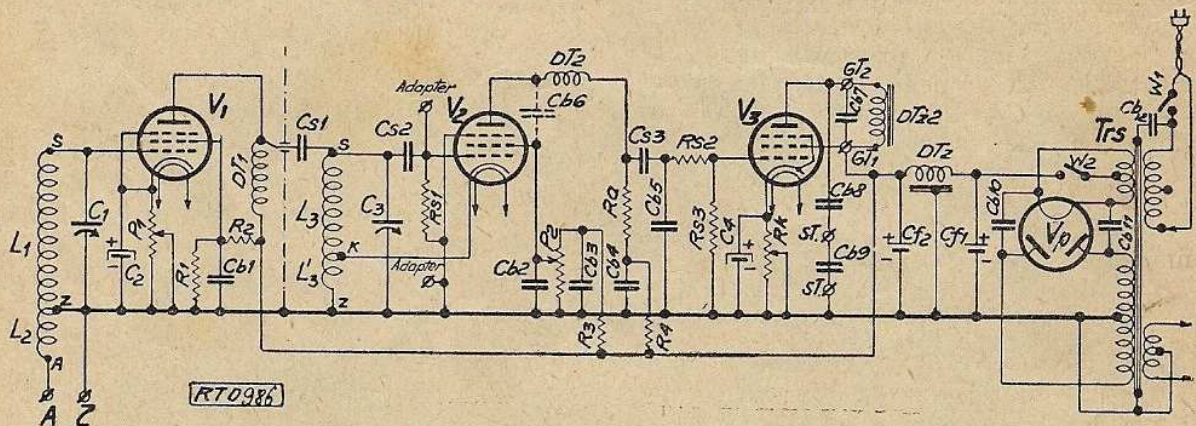
Te napięcia skierowane na siatkę pentody V_1 , wywołują znacznie wzmocnione napięcia, występujące na dławiku Dt_1 . Lampa V_1 jest pentodą o zmiennym współczyn-

odtlumianie obwodu następuje przez zwiększanie napięcia siatki 2, przy pomocy potencjometru P_2 . Ślizgacz jego, blokowany jest znaczną pojemnością Cb_2 , dla otrzymania łagodnego przebiegu zmiany napięcia przy obracaniu gałki potencjometru.

Układ $R_3 Cb_3$ jest filtrem i jednocześnie obniża pełne napięcie prostownika do wartości przewidzianej dla potencjometru.

Prądy zdetektorowane przekazywane są przez dławik Dt_2 i opór R_4 na siatkę lampy V_3 . Pojemność Cs_3 odcina napięcie stałe, dodatnie od napięcia ujemnego siatki.

Przeływ szkodliwych prądów w. częstotliwości hamuje dławik Dt_2 , a przewidziana pojemność Cb_6 umożliwia sphywanie ich do minusa. Resztki tętniącego prądu, płynącego z prostownika do lampy V_2 , wygładzane są w zespole filtracyjnym $R_3 Cb_3$. Lampa V_3 — odznacza się kolosalnym wzmocnieniem, jednocześnie jednak ma tendencję do wzbudzania się pewnych częstotliwości wskutek nieuniknionego sprzężenia między obwodami anody i siatek lamp V_2 oraz V_3 . Dla stłumienia mogą-

Rys. 1.

niku wzmocnienia. Wzmocnienie można w pewnych granicach zmieniać, przez dobór napięcia siatkowego potencjometrem P_1 . Przez zwiększanie oporu potencjometru, napięcie ujemne rośnie i przesuwają punkt pracy lampy na mniej stromą część charakterystyki, wskutek czego wzmocnienie zmniejsza się.

Napięcie na siatkę ekranową otrzymuje lampa z potencjometrycznego układu oporów R_1 i R_2 . Napięcia w. częstotliwości, występujące na dławiku Dt_1 są przekazywane poprzez pojemność Cs_1 do drugiego obwodu $L_3 C_3$, gdzie następuje drugie i ostateczne wydzielenie odbieranej częstotliwości. Ostrość krzywej rezonansu znakomicie powiększa się przez odtlumianie obwodu wskutek użycia części cewki L_3 jako cewki reakcyjnej.

cych ewentualnie powstać drgań, stosowany jest tuż przed siatką zespół zaprowy R_3, Cb_3 , który poza tym spełnia dodatkową rolę filtra dla wysokiej częstotliwości.

Opór R_3 , jak zwykle, utrzymuje statyczne napięcie ujemne, uzyskiwane przez przepływ prądu anodowego w oporze R_k . Dla uniezależnienia się napięcia ujemnego od chwilowych wahań prądu anodowego, opór bocznikowany jest pojemnością C_4 . W obwodzie anodowym lampy głośnikowej włączony jest dławik z rdzeniem żelaznym.

Na zaciskach tego dławika otrzymywane są już efektywne napięcia, dla zasilania głośnika, czy słuchawek. Jednocześnie składowa stała prądu anodowego lampy V_3 , przepływając przez uzwojenie dławika

Dl_2 , odciąża znacznie załączoną równolegle słuchawkę (znaki + i — sznura słuchawki obowiązują jednak w dalszym ciągu). Takie załączenie słuchawek, jakkolwiek prostsze, o tyle jest niepraktyczne, że przy przerywaniu prądu anodowego, powoduje częściowe odmagnesowanie słuchawek, na skutek prądów samoindukcyjnych, wytworzonych obecnością dławika. Aby i temu zapobiedz słuchawkę łączy się między minus a anodę lampy V_3 , przez kondensator Cb_8 o pojemności $10 - 50000 \text{ cm}$. Stosowanie tutaj zbyt dużych pojemności znowu jest niewskazane, choćby dlatego, że prąd ładowania kondensatora, przy włączaniu W_2 , przepływając przez mylnie załączoną słuchawkę, może powodować jej odmagnesowanie.

Najlepszym, choć znacznie kosztowniejszym rozwiązaniem tej kwestii, byłoby zastosowanie transformatora wyjściowego do lampy $AL 4$ z uzwojeniem wtórnym: dla słuchawek o przekładni $1:1$, lub obniżającej, oraz uzwojeniem dla głośnika dynamicznego.

Zasilacz do odbiornika składa się z transformatora Trs , przystosowanego do dwukierunkowej lampy prostowniczej Vp , oraz układu filtrującego; składającego się z: Cf_1 , Dl_2 i Cf_2 . Pojemności Cb_{10} , Cb_{11} i Cb_{12} , jak zwykle, mają na celu zmniejszenie wpływu szumu sieci na odbiór. Dla tychże przyczyn rdzenie transformatora, jak i dławików, oraz środek uzwojenia zariadenia lamp odbiorczych są uziemione.

MONTAŻ APARATU.

Przeprowadzony jest na chassis z blachy aluminiowej lub cynkowej o wymiarach $300 \times 200 \times 60 \text{ mm}$. Rozstawienie części składowych podają rysunki 2 i 3, oraz załączone zdjęcia. Ponieważ w handlu trudno jest dostać agregat krótkofalowy $2 \times 40 \text{ cm}$, trzeba będzie go zbudować samemu.

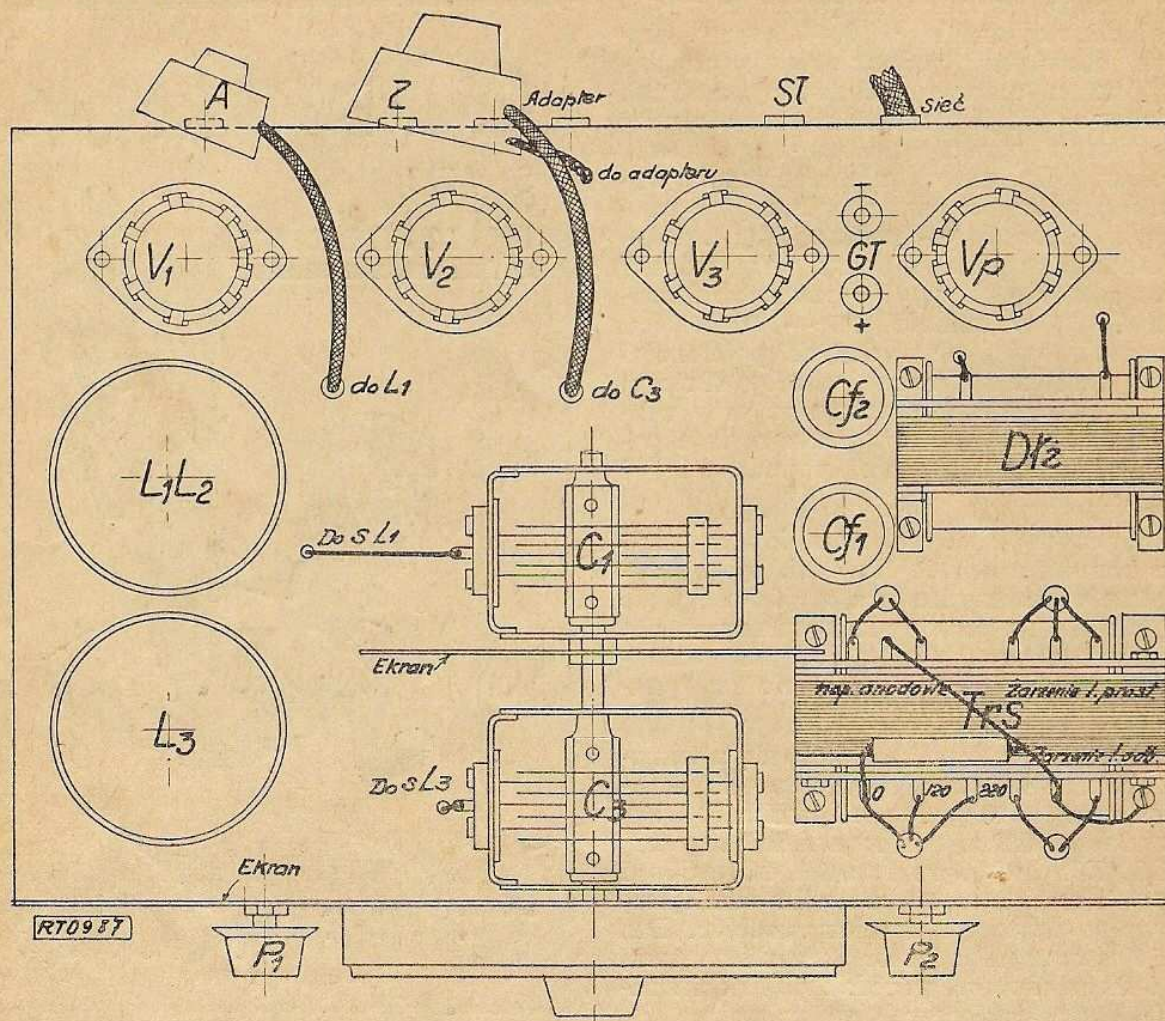
Zwykle w kondensatorach krótkofalowych osie dają się łatwo przesuwac po uprzednim odkręceniu śrubek. Korzystamy z tego i oś kondensatora C_3 wysuwamy na tyle, aby w to miejsce wsunąć wystającą część osi C_1 . Przy pomocy nakrętki na kondensatorze C_1 łatwy jest sposób umocowania ekranu, oddzielającego statory od siebie. Ekran z blachy aluminiowej powinien mieć wymiary $120 \times 100 \text{ mm}$. Przód odbiornika również zrobiony jest z blachy, dla niezależnienia się od wpływu pojemności ręki. Ekran ten dokręcony jest do chassis śrubami potencjometrów P_1 , P_2 , oraz

nakrętkami wyłączników i ma wymiary $300 \times 180 \times 1,5 \text{ mm}$.

Zespoły cewek L_2 , L_1 i L_3 , L'_3 są ekranowane przy pomocy metalowych kubków o średnicy minimum 6 cm , a wysokości 9 cm . Ponieważ cewki mają być wymienne, trzeba je zaopatrzyć we wtyczki, a w pokrywkach do kubków zrobić należy otwory na izolowane gniazdko.

Rozstawienie gniazdek w przykrywkach uwidocznione jest na rysunku 3, gdzie podane są jednocześnie wymiary odstępów między nimi. Pod nakrętki gniazda daje się specjalne końcówki do lutowania, do których następnie przymocowuje się przewody. Same cewki nawijane są na trolitowych cylinderkach, zamocowanych między dwoma krążkami i ściągniętych przy pomocy gwintowanego pręta. Jeden z krążków ma średnicę 27 mm , drugi 55 mm i w nim na kole o promieniu $R = 20 \text{ mm}$ umocowane są bolezyki wtyczkowe, rozstawione tak, jak gniazda podstawki. Do tych bolezyków przylutowane są końcówki cewek w ten sposób, że do wtyczki należącej do gniazda A (dla I zespołu). Rys. 3,

Rys. 2.

przylutowany jest początek cewki L_2 koniec L_2 i jednocześnie początek L_1 łączy się z bolcem, należącym do gniazdka 2. Wreszcie koniec L_1 lutowany jest z wtyczką dla gniazdka s. Podobnie lutowane są końcówki zespołu II (L'_3 , L_3). Początek L'_3 do z, odgałęzienie do k i koniec do s. Cewki dla fal do 30 m nawijane są drutem, 0,8 mm posrebrzany, w naciętych spiralnie rowkach cylinderka trolitulowego. Powyżej 30 m uzwojenia wykonane są emaliowanym drutem miedzianym 0,5 mm, zwój przy zwoju, na spiłowanej i wyrównanej powierzchni trolitulu. W poniższej

tabelce znajdą Czytelnicy orientacyjne dane co do cewek dla pasów amatorskich. Dla każdego innego zakresu łatwo zrobić cewkę samemu kierując się tym, że stosunek ilości zwojów L_2 do L_1 jest jak 1 : 4, a odczep k na cewce L_3 (Rys. 1) jest w odległość $\frac{1}{7}$ — $\frac{1}{12}$ ogólnej ilości zwojów, licząc od początku z. Kierować się tu należy miękkością reakcji (im mniej zwojów L'_3 tem reakcja spokojniejsza i większe napięcie na ekranie). Cewki L_2 i L_1 , jak również L'_3 i L_3 nawijamy jako całość, a dopiero później przyczepiamy w odpowiednim miejscu odczep przez przylutowanie.

UŻYWAJCIE W SWYCH ODBIORNIKACH

0374

SKAL **ARKO**

Żądać wszędzie

skalowane na szkle

lekki chód

efektywne światło

Dławiki Dl_1 i Dl_2 nawinięte są drutem emaliowanym, lub emalia-jedwab o grubości 0,25 mm. Ilość zwoi około 200, w kilku sekcjach. Średnica rurki preszpanowej, na którą nawinięte jest uzwojenie 20 mm.

Kondensatory Cs_2 oraz Rs_1 umieszczone są w kapie lampy V_2 .

URUCHOMIENIE.

Przed przystąpieniem do prób, trzeba jeszcze raz sprawdzić układ połączeń, poczem przełączyć uzwojenie transformatora na miejscowe napięcie sieci.

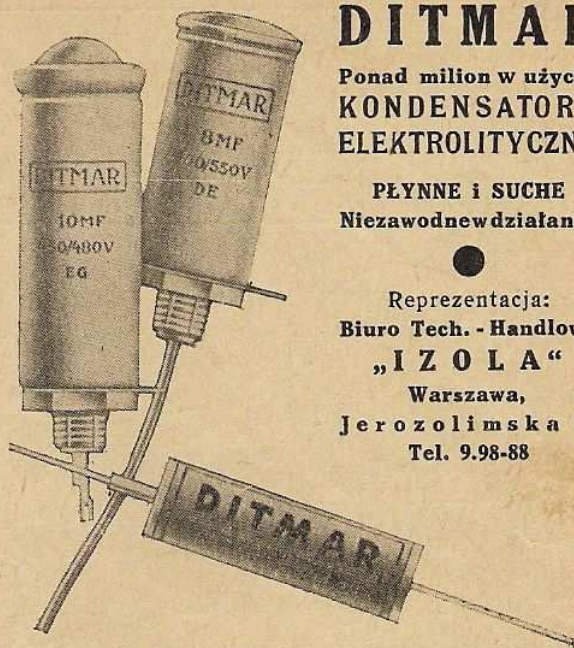
Do gniazd cewkowych wkładamy jeden z zespołów i *nie* nakrywamy kubkami. W odpowiednie podstawki wstawiamy lampy. Gniazdko z łączymy z ziemią, A z anteną. Do gniazd G_1 łączymy głośnik i uruchamiamy odbiornik przez włączenie W_1 .

Dla wyregulowania prądu lampy głośnikowej potrzebny będzie miliamperomierz o zakresie 0 — 350 mA, który włączyć trzeba zamiast drutu łączącego kondensator Cf_2 i gniazdko G_1 . Po włączeniu W_2 strzałka przyrządu wychyli się. Lamelkę oporu Rk ustawiamy w tym położeniu, dla którego prąd będzie około 30 mA przy 300 V napięcia anodowego na anodzie lampy V_3 . Wyłączając W_2 lutujemy przerwane połączenie Cf_2 — G_1 , poczem znów włączamy W_2 .

Dla sprawdzenia czy prawidłowo działa człon niskiej częstotliwości, dobrze jest użyć adapteru (ustalamy położenie P_2 , przy którym płyty wypadają najwierniej reprodukowane). Skoro wszystko jest bez zarzutu, wyciągamy wtyczki adapteru i badamy reakcję, pokręcając gałką potencjometru P_2 . Kondensatorem C_3 wyszukujemy dowolną, cichą stację i przystępujemy do zestrojenia obwodów.

Równolegle do cewki L_1 łączymy mały trimerek 30 cm — i tak dobieramy jego

Pas amatorski	L_2	Przybliżona ilość zwoi L_1	Ogólna ilość zwoi ($L_3 + L'_3$)	L'_3
10 m	1,3	5	4 $\frac{3}{4}$	1
20 m	3	9,5	9 $\frac{1}{4}$	1
40 m	5	19,5	16	2,5
80 m	10	42	35	4

DITMAR

Ponad milion w użyciu
KONDENSATORY
ELEKTROLITYCZNE

PLYNNE i SUCHE
Niezawodnewdziałaniu

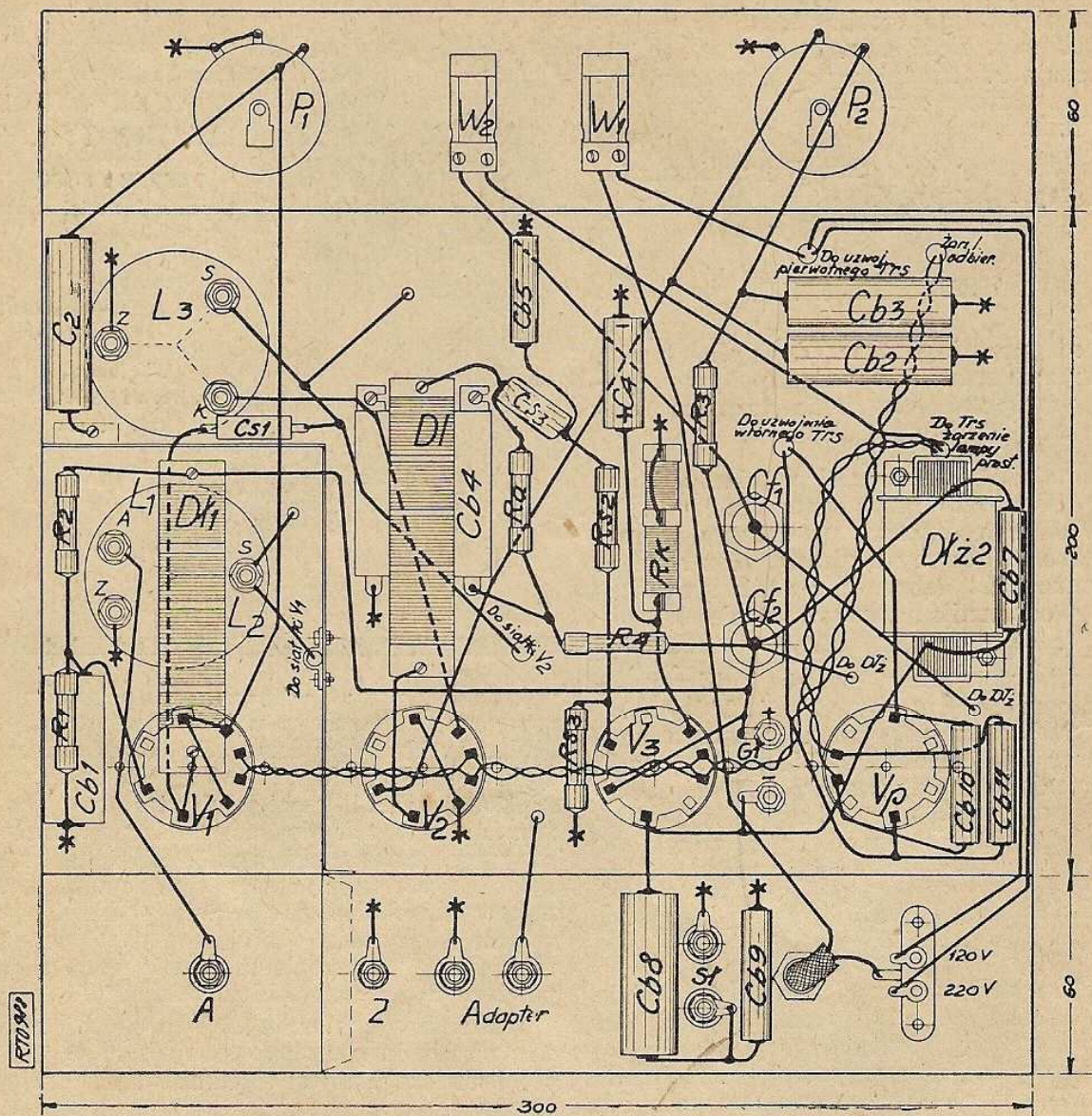
Reprezentacja:
Biuro Tech. - Handlowe
„IZOLA“
Warszawa,
Jeruzolimaska 47
Tel. 9.98-88

pojemność, przy jednoczesnym pokręcaniu agregatu, aby stacja wypadła najgłośniej. Są teraz dwa wyjścia, albo trimerek na stałe umieścić z zestrojoną cewką przy założonej ilości zwoi, lub też, co jest żmudniejsze, tak dobrać ilość zwoi, żeby przy wyłączonym trimerze odbiór był najgłośniejszy. Zestrojenie ma decydujący wpływ na odbiór. Dla cewek podanych w tabelce odchylenia dla L_1 powinny wypaść niewielkie. Dopasowanie cewki L_1 trzeba powtórzyć dla wszystkich zakresów.

Wykonany odbiornik daje z dostateczną siłą na słuchawki słabe stacje dxowe. Stacje broadcastingowe odbierane są z dostateczną siłą na głośnik.

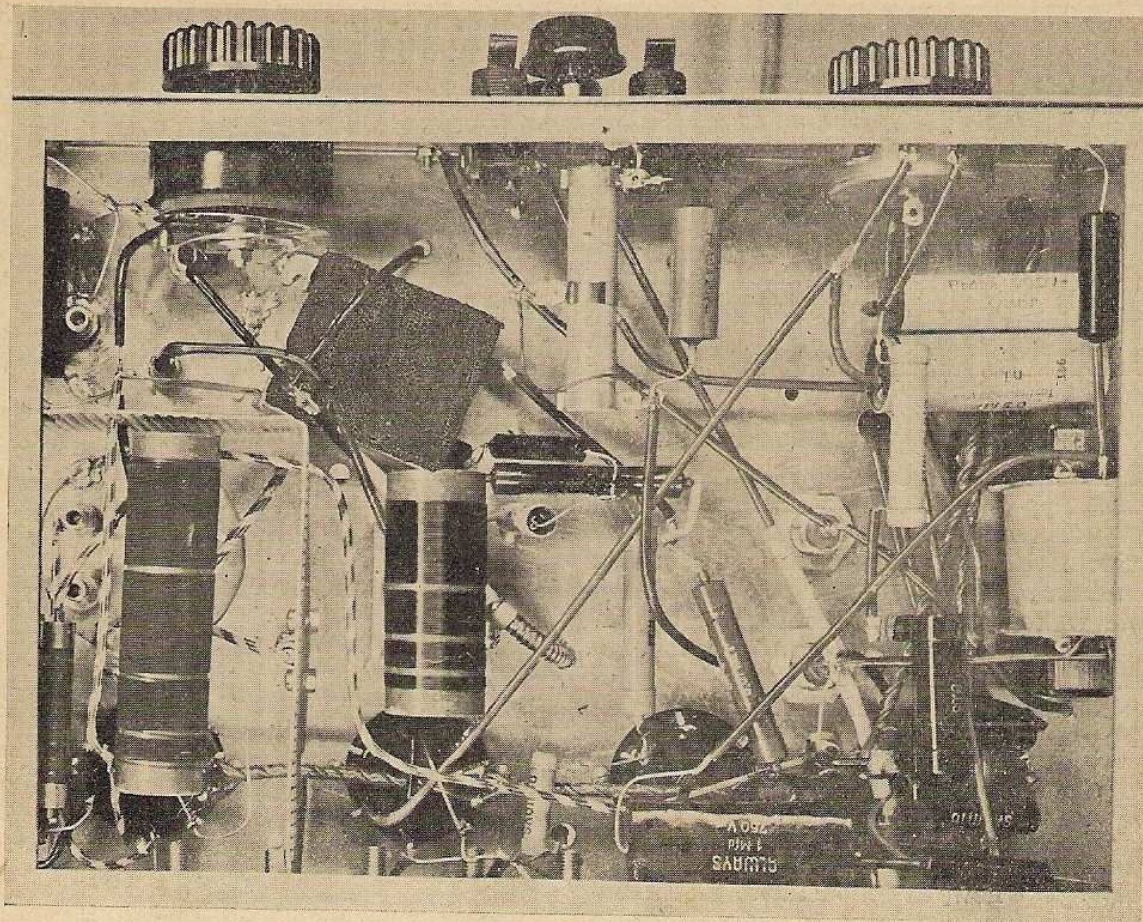
SPIS CZĘŚCI.

- C_1 — kondensator krótkofalowy zmienny 40 cm.
- C_2 — kondensator elektrolit. 4 mf 25 v. (Always).
- C_3 — kondensator krótkofalowy zmienny 40 cm
- C_4 — kondensator elektrolityczny 25 mf 25 v (Always).
- Cb_1 — kondensator blokowy montażowy 1 mf (Always).
- Cb_2 — kondensator blokowy montażowy 0,5 mf (Always).
- Cb_3 — kondensator blokowy montażowy 0,5 mf (Always).
- Cb_4 — kondensator blokowy zwykły 1 mf (Always).

Rys. 3.

- Cb_5 — kondensator blokowy montażowy 100 cm (Always).
 Cb_6 — kondensator blokowy montażowy 50 cm (Always).
 Cb_7 — kondensator blokowy montażowy 10.000 cm (Always).
 Cb_8 — kondensator blokowy montażowy 50.000 cm (Always).
 Cb_9 — kondensator blokowy montażowy 2.000 cm (Always).
 Cb_{10} — kondensator blokowy montażowy 10.000 cm (Always).
 Cb_{11} — kondensator blokowy montażowy 10.000 cm (Always).
 Cb_{12} — kondensator blokowy montażowy 5.000 cm (Always).
 Cs_1 — kondensator mikowy 25 pF (Always).
 Cs_2 — kondensator mikowy 100 pF (Always).
 Cs_3 — kondensator blokowy montażowy 10.000 cm (Always).
 Cf_1 — kondensator elektrolityczny 20 mf 480 v (Ditmar).
 Cf_2 — kondensator elektrolityczny 20 mf 480 v (Ditmar).
 L_1, L_2, L_3, L'_3 — według opisu.
 $Dl_1 - Dl_2$ — według opisu.
 Dl'_2 — D 5560 (Polton).
 Dl''_2 — D 3530 (Polton).
 Trs — DAŻ 33040 (Polton) 2×330 v. 40 mA; 2×2 v. 1,1 A; 2×2 v. 4 A.
 V_1 — AF 3; V_2 — AF 7; V_3 — AL 4;
 V_p — AZ 1 (Telefunken).
 P_1 — potencjometr logarytmiczny 20.000 omów.

Rys. 4.

P_2 — potencjometr logarytmiczny 25.000 omów.

R_a — opór masowy na 0,15 mg 3 waty (Always).

R_1 — opór drutowy 50.000 om 3 waty (Always).

R_2 — opór drutowy 50.000 om 3 waty (Always).

R_3 — opór drutowy 70.000 om 3 waty (Always).

R_4 — opór drutowy 10.000 om 3 waty (Always).

R_{s_1} — opór 1 mg 1,5 wata (Always).

R_{s_2} — opór 0,1 mg 1,5 wata (Always).

R_{s_3} — opór 0,7 mg 1,5 wata (Always).

R_k — opór regulowany z lamelką 1000 omów 12 wat (Always).

Chassis 300×200×60 mm.

Drobne części jak: galki, skala, 2 wyłączniki błyskawiczne, pendel z wtyczką, przełącznik 120/220 v, 4 m drutu do połączeń, 4 m koszulki izolacyjnej, 2 m kabelka ekranowanego, cyna, 15 gniazd izolowanych, przejście do sznura, podkładki do gniazd i śrubek dla lutowania, żarówki do skali, lica transformatorowa 1 m, blacha aluminiowa 180×300×1 na płytę czołową, blachy do ekranowania kondensatorów i cewek, 2 kubki do cewek 6×9 cm, kilkadziesiąt śrubek montażowych i dwie kapy dla lamp V_1 oraz V_2 (War-Radio).

Szczytem doskonałości jest
Prostokątna Mikrometryczna skala

M. Urban Warszawa,

URMA

Ordynacka 3